

שילה בר ניצן

בא למעטה בכרים וכסתות

ראשי פרקים

- א. הסוגיה
- ב. השתמשות
- ג. שינוי מבנה

א. הסוגיה

במשנה בתחילת המסכת נאמר:

”סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה”

ונחלקו האמוראים בגמרא שם מהי סיבת הפסול. רבה סובר שצריך שתשלוט העין בסכך ולמעלה מעשרים אמה לא שולטת, ר' זירא סובר שהאדם צריך לשבת בצל שהסכך יוצר בסוכה, ואם הסכך למעלה מעשרים, אין צל שלו בסוכה, ורבה סובר שצריך גובה של דירת עראי ולמעלה מעשרים בדרך כלל איננה דירת עראי.

רבה ור' זירא עוסקים במציאות של האדם בסוכה ואילו רבא עוסק במבנה הסוכה. זהו סיכום השיטות בפשטות. ויש לעיין בגדר המדויק שכל אחד מהם מצריך, ואכמ”ל.

הגמרא בדף ג' ע”ב מתייחסת לסוכה שגבוהה מעשרים אמה ומציעה פתרון לבעיית הגובה:

”בא למעטה בכרים וכסתות לא הוי מיעוט, ואע”ג

דבטלינהו [לכולהו] משום דבטלה דעתו אצל כל אדם,

תבן ובטלו הוי מיעוט וכ”ש עפר וביטלו”

ברור שהתיקון שנעשה פה בסוכה הוא פנימי, גובה הסוכה ישתנה רק מבפנים ולא מבחוץ, וכן באופן אמיתי, יישארו הדפנות וממילא הסוכה, מעל עשרים אמה כמו שהיו לפני המיעוט.

אם כן היה נראה לומר שסוגיה זו לא נוקטת כדברי רבא בטעם הפסול, שהרי הוא סובר שהפסול הוא במבנה הסוכה, האם באופן נורמלי הוא עראי או קבוע, ואם כן, מדוע למדוד מבפנים ולא מבחוץ, הרי המבנה לא השתנה.

ואכן הפני יהושע בסוגיה (ד"ה היתה גבוהה) כותב בהבנתו הראשונית שאין סוגיה זו נוקטת כרבא, ומביא בשם הראב"ד שבגלל סוגיה זו לא פסק כרבא, ונראה שלמד שהמיעוט פועל מצד היות האדם בסוכה ולא מצד שינוי המבנה, ובאמת עכשיו שהגביהו את הרצפה קצת, האדם נמצא בתוך עשרים אמה לסכך וממילא הסוכה לא פסולה.

אלא שממשיך הפנ"י ואומר שודאי שאין הכרח לומר כך, שהרי הראשונים פסקו כרבא¹ ובכל זאת הביאו את הדין של 'בא למעטה'² ואם כן מוכח שהם הבינו שאין הסוגיה חולקת על רבא. וצריך להסביר לשיטתם איך מועיל המיעוט.

ומבאר הפנ"י בהמשך דבריו שם:

"כיון דעכשיו ממעט האויר וגלי דעתיה דלא ניחא ליה בהאי גובה וא"כ...לא היה צריך לאותן מחיצות של קבע והיה יכול להעמיד מחיצת עראי על אותו הדבר שביטל להקרע, א"כ תו לא שייך האי פסולא, דהא כי עביד לה קבע נמי נפיק כל היכא דמצי למעבד לה עראי"

חידוש גדול עולה מתוך דבריו, אע"פ שהסוכה באמת עדיין גבוהה מעשרים אמה, אין זה פוסל משום שהאדם גילה דעתו שרוצה להשתמש בסוכה שנמוכה מעשרים אמה, וסוכה כזאת אפשר לעשות עראי, וא"כ אינה נפסלת. יש בדבריו הרחבה של המושג 'כל היכא דמצי למעבד' שמופיע בדברי רבא בדף ב' ע"א, לא רק מצי למעבד בפועל את המציאות העכשווית, כגון שבנה בנין קבע מתחת לעשרים, אלא אפילו אם מגלה דעתו שמוכן לעשות עראי ולא חשוב לו הקבע, אע"פ שכרגע הסוכה גבוהה יותר מעשרים, הרי היא כשרה שהרי מוכן לעשותה עראי³.

אולי ניתן לומר הסבר נוסף לשיטת רבא בדין בא למעטה, ובכך להימנע מחידושו של הפנ"י בדברי רבא, הרי מנין לנו שאנחנו מגדירים את מבנה הסוכה על פי התבוננות מבחוץ, אולי שינוי מבני פנימי יוצר מבנה חדש

---

¹ ברי"ף דף א' ע"א למטה וכן ברא"ש סימן א'.

² ברי"ף דף א' ע"ב וברא"ש סימן ב'.

³ אמנם אפשר לומר שיש פה שינוי מבני ומסתכלים על פנים הסוכה כעיקר, אבל לא משמע כך בדברי הפנ"י בפשטות, שמדבר על 'גילוי דעת', ואם מדובר בשינוי מבני ממשי אין עניין לגילוי דעת פה.

נפרד, וא"כ צריך הגובה להימדד מבפנים, והרי בסוכה זו אין בין הרצפה לתקרה יותר מעשרים אמה ומדוע שתיפסל?

כסברא זו נראה קצת בדברי רש"י בדף י' ע"א (ד"ה שתיהן) לגבי סוכה על גבי סוכה שמודד את גובה העליונה לפסול של עשרים אמה מתקרת הסוכה התחתונה, ולכאורה מדוע לומר זאת הרי סוף סוף היא בנויה על הסוכה התחתונה וא"כ הרי יש פה מבנה מעל עשרים אמה? אלא שנראה לומר שסובר שאנחנו מודדים את הסוכה מתוכה ולא מבחוץ לה, ולכן לא הוי למעלה מעשרים אמה.

ע"פ דברינו נראה לומר שישנם שתי הבנות מהו המיעוט במבנה הסוכה בו עוסקת סוגייתנו, הראב"ד למד שתפקידו להרים את האדם ולהכניסו בתוך עשרים אמה לסכך ואין צורך לומר שנהפכים להיות חלק ממבנה הסוכה ממש, ואילו ע"פ סברתנו ואולי גם לפי הפני יהושע נראה שצריך לומר שהמיעוט הופך להיות חלק מהסוכה ממש. ננסה ללמוד את הסוגיה ע"פ כל שיטה.

ב. השתמשות

הגמרא אומרת שאם בא למעט בכרים וכסתות לא הוי מיעוט, והסוכה נחשבת עדיין גבוהה מעשרים אמה, בשלב זה הגמרא לא מזכירה ביטול, ואם כן אנו עסוקים במקרה שאדם הכניס לסוכתו כרים וכסתות על מנת שיתמעט גובה הסוכה. בפשטות ודאי שאם מכניס מיטה לסוכה ויושב עליה לא נאמר שהיא ממעטת את גובה הסוכה שהרי זה חלק מההשתמשות בסוכה, וא"כ ודאי שגם בכרים וכסתות לא ימעטו שהרי הם תשמישים נורמלים לסוכה⁴.

נראה לומר שאמירה זו נכונה רק לסברתנו דלעיל, אבל בדברי הראב"ד לכאורה היינו אומרים שבאמת גם מיטה תועיל שהרי סוף סוף האדם בתוך עשרים אמה, וא"כ למה באמת לא מועיל?
רש"י בד"ה לא הוי מיעוט כותב:

“שאינן סופו להניח שם כל שבעה מפני הפסד ממונו”

ולכאורה אם היה סובר כדברינו לא היה צריך להגיע לסברא זו שהרי פשוט שלא יועיל לשינוי מבנה הסוכה, אולם ניתן לבאר ע"פ דבריו את

---

⁴עיינן דף י' ע"א בדיון הגמרא במחלוקת ר' יהודה וחכמים לגבי סוכה ע"ג סוכה.

סברת הראב"ד, כיון שכרים וכסתות הם דברים יקרים ולא יניחם שם כל שבעה, אינם יכולים לפעול מיעוט בסוכה.

וקשה קצת מדוע צריך שיהיו שם כל שבעה? כשירצה לשבת בסוכה ישים כרים וישב בתוך עשרים? ונראה לומר שסובר הראב"ד שצריך שהסוכה תהיה כזאת שהשימוש בה הוא בתוך עשרים, ואם כן אם הוא מזיז את הכרים הרי אין פה סוכה כזאת. אין זה שינוי של המבנה של הסוכה אלא קביעת חלל שימוש חדש.

הגמרא ממשיכה שגם אם ביטל את הכרים לא ימעט, משום שבטלה דעתו אצל כל אדם. ביטול פוטר את הבעיה שבגינה אין זה ממעט אלא שפה הוא לא חל.

מהו הביטול? נראה לומר שמכיון שהבעיה היתה שאין פה סוכה שהשימוש הקבוע בה הוא בתוך עשרים, הביטול הוא בעצם ניסיון להבטיח שזה כן יהיה קבוע ולא יזיז את הכרים ממקומם. זאת אומרת שהביטול צריך לגרום לכרים להיות חלק מהמציאות של הסוכה.

וא"כ משמע באמת שיספיק ביטול לשבעה ימים, כמו שכתב רש"י (ד"ה ואע"ג דבטלינהו), וכבר השימוש בסוכה משתנה שהרי יש בה באופן קבוע מציאות של השתמשות בתוך חלל עשרים.

אלא שביטול כזה לא תופס במקרה זה משום 'דבטלה דעתו אצל כל אדם', לא נורמלי שאדם ישאיר את כריותיו זרוקים על הרצפה שבעה ימים וממילא אין משמעות לאמירתו שהוא יעשה זאת⁵ ולא נוצר חלל שימוש חדש.

כאשר אנחנו עוברים לדבר על תבן ועפר ממשיכה הגמרא ואומרת:

"תבן ובטלו הוי מיעוט וכ"ש עפר וביטלו, תבן ואין עתיד לפנותו ועפר סתם, מחלוקת ר' יוסי ורבנן דתנן בית שמילאהו תבן או צרורות וביטלו – מבוטל, ביטלו אין לא ביטלו, לא, ותני עלה ר' יוסי אומר תבן ואין עתיד לפנותו הרי הוא כעפר סתם ובטל עפר ועתיד לפנותו הרי הוא כסתם תבן ולא בטייל"

---

⁵ באופן כללי המושג 'בטלה דעתו אצל כל אדם' צ"ע שהרי סוף סוף הוא ביטל וא"כ מה משנה לנו העולם. וצ"ע.

בתבן ועפר הגמרא לא מציעה אפשרות שימעטו את הסוכה ללא ביטול, אלא מיד מוזכרים בהקשר של ביטול. רק בדברי ר' יוסי מצינו אפשרות שימעטו ללא ביטול, אולם נראה שהמשך המימרא של כרים וכסתות עובר לדבר על ביטול בלבד.

על פי ההסבר בדברי הראב"ד דבר זה קשה, הרי גם כרים היו ממעטים ללא ביטול אילולא שהיה הפסד ממון ואם כן למה כ"כ פשוט שתבן ועפר ימעטו רק עם ביטול?

נראה לומר שבאמת התבן ועפר שעליהם מדברת הגמרא בתחילת דבריה כהמשך של כרים וכסתות, אינם סתם תבן ועפר אלא דוקא הדומים לכרים וכסתות שיש בהם הפסד ממון, או בלשון הגמרא 'עתיד לפנותם', ולכן מצריכה הגמרא בהם ביטול, אולם בתבן ועפר שלא יהיה בהם הפסד ממון ימעטו גם ללא ביטול, שהרי הם מונחים בסוכה ויוצרים מציאות של שימוש בתוך עשרים אמה ואין חשש שיזיזו אותם.

בעצם זוהי שיטת ר' יוסי המופיעה בהמשך הגמרא ואם כן צריך לקרוא בגמרא כך- "תבן ובטלו הוי מיעוט וכ"ש עפר וביטלו" - גם ר' יוסי וגם רבנן מסכימים שכאשר עתיד לפנותם צריך ביטול, אלא "תבן ואין עתיד לפנותו ועפר סתם, מחלוקת ר' יוסי ורבנן" שנחלקו במקרים שאין חשש שיפנה אותם האם צריך ביטול או לא.

אם כן, רב אשי בסתמא דגמרא לכאורה פסק כר' יוסי שהביטול נצרך רק כאשר יש חשש שיפנו, שהרי המיעוט הוא ליצור מציאות של חלל שימוש פחות מעשרים אמה, ואם לא יפנו הרי יש פה חלל כזה. ובכך שהביא את תבן ועפר כהמשך לכרים משמע שחיבר ביניהם ודווקא תבן ככרים צריך ביטול אבל אם אין עתיד לפנותו, לא צריך, וא"כ הלכה כר' יוסי.

הטור בסימן תרל"ג ס"ד פוסק להלכה את דברי ר' יוסי:

"...אבל למעטה בתבן אפילו לא בטלו בפיו אלא שאנו

יודעין שאין עתיד לפנותו, כגון שאין צריך לו, או מיעוטו

בעפר אפילו סתם שאין אנו יודעין אם צריך לו - הוי

מיעוט. אבל תבן סתם ועפר ועתיד לפנותו, כגון שידוע

שצריך לו - אינו ממעט אא"כ בטלו להיות שם כל ח'

ימים, אבל א"צ לבטלו להיות שם לעולם".

וכבר תמהו עליו האחרונים⁶ וכתבו שנראה שזו גירסה מוטעית וצריך לשנותה ולגרוס שפסק כחכמים שתמיד צריך ביטול, על פי דברינו אפשר לקיים גירסה זו וכיון שרב אשי סתם כר' יוסי, יש לפסוק כר' יוסי. אמנם בטור יהיה קשה לומר זאת שהרי הרא"ש ודאי לא פסק כך, אולם אפשר לקיים גירסה זו מצד עצמה.

כדברינו אולי משמע קצת גם בירושלמי על משנתנו אמרו "קש ותבן אין ממעטים בה, עפר וצורות ממעטים" ולא הזכירו ביטול כלל, ואפשר מוסברים דבריו לפי שיטת הראב"ד, וא"כ תבן וקש שבסתמא עתידים לפנותם לא ממעטים ואילו עפר ימעט גם ללא ביטול. הכל תלוי בשאלת קביעות החפץ הממעט בסוכה.

הסבר זה קצת קשה בפשט דברי הגמרא שמביאה מחלוקת ר"י וחכמים לענין ביטול עפר לבית לענין דיני טומאה, ואם היה כדברינו שכל הביטול הוא לקביעות ואין שינוי במבנה, לכאורה אין קשר בין הדברים. וצ"ע.⁷ כמו כן צריך עיון בהסברת שיטת חכמים המצריכים ביטול תמיד.

ג. שינוי מבנה

כשאנחנו אומרים שהמיעוט משמעותי רק כאשר הוא יוצר סוכה חדשה, מבנה חדש⁸, אפשר לומר שתי אפשרויות-

1. מבנה הסוכה משתנה ע"פ ההשתמשות הנורמלית בו, כיון שבאופן קבוע השימוש הוא בתוך עשרים, הרי שמבנה זה כשר ונחשב מתחת לעשרים, וא"כ אין צורך בדוקא בביטול, אלא מספיק שיהיה ודאי שהחפץ נשאר בסוכה באופן קבוע. זהו אולי ההסבר לשיטת ר' יוסי לשיטה זו, וא"כ בדברים שיש בהם חשש שיטלטלם צריך לבטלם לסוכה, ואילו דברים שאין חשש, ממעטים באופן אוטומטי.

2. כדי לשנות את מבנה הסוכה צריך לבטל את החפץ. הסוכה היא בנין, ואין אפשרות להוסיף לבנין חפצים שיחשבו חלק ממנו ממש אם הם מהווים ישות עצמית נפרדת, על כן צריך לבטל את החפצים לסוכה. אלא,

⁶ הב"י שם בבדק הבית, הרמ"א בדרכי משה ועוד רבים.

⁷ עיין בפירוש הרמב"ם על המשנה באהלות פט"ו מ"ז, ובדברי הרב ברטנורא שם, ואולי ע"פ מחלוקתם שם אפשר לבאר, וצ"ע.

⁸ ואע"פ שבדברי ר' יוסי היה אפשר להסביר כדלעיל ולומר שבזה חלקו עליו חכמים, נראה שיותר פשוט לא לומר כך וממילא לא תקשה עליו הקושיא דלעיל.

שכאן נחלקו הראשונים בגדר הביטול הנצרך, רש"י שהובא לעיל מצריך ביטול רק לשבעה וכן כתב הר"ן (דף א' ע"ב בדפי הר"ף), ואילו הריטב"א (ד' ע"א ד"ה תבן ובטלו) נוקט שצריך ביטול לעולם.

באופן פשוט היה נראה לבאר שהריטב"א אומר שצריך להפקיר את החפץ ולבטלו ממשמעותו הרגילה ועל ידי זה יש אפשרות שייהפך להיות רצפה, וא"כ נראה שחפץ שבאופן ודאי אנחנו יודעים שלבעליו לא אכפת ממנו כחפץ והרי הוא כמופקר ועומד, ייהפך להיות רצפה וימעט את גובה הסוכה.

ואכן מצינו בדברי הריטב"א (שם ד"ה והא דתני) שמבאר שחכמים חלקו על ר' יוסי והצריכו ביטול רק ב'תבן ואין עתיד לפנותו ועפר סתם' שזה מה שהוזכר בגמרא, ואילו בעפר ואין עתיד לפנותו יודו חכמים לר"י וימעט גם ללא ביטול. ומוסבר כדברינו.

אולם בשיטת רש"י נראה שצריך לומר אחרת, שהרי הוא מצריך ביטול לשבעה בלבד אלא שיהיה בפה, וכן כתב בפירושו (סוף ד"ה תבן ואין [השני]) שגם בעפר ואין עתיד לפנותו מצריכים חכמים ביטול.

נראה לומר שרש"י למד שהביטול נצרך לשיטת חכמים לא מצד הבעייתיות של החפץ כמציאות נפרדת, אלא מצד הבעייתיות בחיבורו לסוכה, וזה שייך בכל דבר שלא היה קיים בסוכה מראשית עשייתה.

הריטב"א (שם ד"ה תבן ובטלו) מקשה על דברי רש"י שמצריך ביטול בפה דוקא, שהכלל שדברים שבלב אינם דברים שייך רק בהקדש ונדרים ואין עניינו לפה, וא"כ אין הבדל בין אמר לחשב. ונראה לומר שזה גוף המחלוקת ביניהם, רש"י למד שהסוכה היא מבנה של מצוה, וכדי להפוך משהו לחלק ממבנה מסוים, מספיק לקחת אותו ולהחליט שהוא יהיה קיים שם כל זמן שאותו מבנה קיים, כך בטומאה וכך גם בסוכה, אלא שבסוכה יש עוד גדר, מבנה הסוכה הוא קדוש⁹, וכדי להפוך את העפר

---

⁹ עיין בדף ט' ע"א ובגיליון הש"ס שם ששולח לדברי רש"י בל"ז ע"ב 'אסור להריח...דחל שם שמים על עצי סוכה ליאסר בהנאה כל שבעה הואיל והוקצו למצוה'. וגם אם נאמר שהרצפה לא כלולה בזה, לכאורה זה נכון רק ברצפה ממש, אבל אם גם הרצפה היא מחודשת לסוכה זו במיוחד, ממילא גם בה יהיה קדושה. וגם אם לא נאמר כך עדיין אפשר להבין שאין הסוכה מבנה רגיל אלא מבנה של מצוה, וצריך עשייה בפועל כדי לחבר משהו לסוכה.

לחלק מהסוכה לא מספיק להניחו שם, אלא צריך באופן מעשי לחבר אותו לסוכה, לקדש אותו. זוהי משמעות הביטול לשבעה.

א"כ לריטב"א רצפת הסוכה נוצרת באופן אוטומטי כאשר יש חפץ שאין לו שום משמעות אחרת, ופעולת הביטול גורמת לחפץ שיהיה כזה, ואילו לרש"י כל חפץ יכול לשמש כרצפת מבנה (אא"כ נאמר בטלה דעתו¹⁰) אלא שצריך שיהיה קיים שם כל ימי המבנה, ובסוכה אחד מתנאי המבנה הוא הקדושה, וע"כ תמיד נצריך לקובעו כחלק חדש בסוכה ע"י ביטול בפה¹¹. אלא, שכבר הזכרנו שרש"י בכרים וכסתות מדבר על הפסד ממון כחסרון שבגיננו אין הסוכה מתמעטת, וא"כ לכאורה במקום שאין הפסד ממון היה צריך למעט בלי בעיה, וכמו שבארנו לעיל, וא"כ מה פתאום פה מצריך רש"י ביטול בפה לשבעה?

כמו כן רש"י מזכיר את הצורך בביטול בפה רק כשעוברים לדבר על תבן ועפר, ואילו בכרים מזכיר רק שבעה בלי 'בפה', וצריך עיון מדוע. נראה אולי לומר שרש"י למד שיש פה שתי סוגיות נפרדות, הראשונה (כרים וכסתות) מלמדת אותנו שכדי למעט גובה סוכה באופן שיכשיר אותה, לא מספיק ליצור אפשרות שימוש בתוך עשרים אמה, אלא צריך לשנות את המבנה באופן ממשי, וא"כ עיקר החידוש גם כאשר ביטל את הכרים הוא בכך שאינם מסוגלים להיהפך להיות רצפה ואפילו אם יבטלם, כרים אינם רצפה, אדם לא הופך חפצים שיש בהם הפסד ממון לרצפת סוכה.

ממילא אין צורך להזכיר פה את הצורך שהביטול יהיה בפה, שהרי כבר הביטול בעצמו מופקע, ואם הוא מופקע אין משמעות למה שיאמר המבטל.

---

¹⁰ אפשר שכאן משמע קצת שיש מחלוקת בין רש"י לריטב"א בהבנת גדר 'בטלה דעתו', וצ"ע.

¹¹ אולי אפשר לומר שנחלקו רש"י והריטב"א מהי סוכה, הריטב"א סובר שעיקר הסוכה זה הסכך והמבנה אינו אלא 'הכשר' למציאות של הסכך, ורש"י לומד שסוכה זה מבנה שלם של דפנות וסכך ולכן צריך מעשה להפוך משהו לרצפה. ועיין בדגשיהם השונים בביאור המשנה הראשונה. וצ"ע בהגדרה המדוייקת של מחלוקתם.

וא"כ בכרים וכסתות למדנו שצריך לעשות רצפה לסוכה, ובסוגיה השניה (תבן ועפר) למדנו שרצפה נוצרת רק ע"י ביטול, ובאופן מיוחד בסוכה¹² לימדנו רש"י שצריך דוקא בפה.

על פי זה ודאי שרב אשי לא פשט כר' יוסי, כרים וכסתות זו סוגיא אחת ותבן ועפר מהווים סוגיא אחרת, וסתמא דגמרא עוסק בחכמים.

קצת ראייה לביאור זה אפשר לראות בפסק השו"ע. בסימן תרל"ג סעיף ג' כותב מרן "סוכה שחללה יותר מעשרים...ותלה בה דברים נאים וע"י כן נתמעט חללה, לא הוי מיעוט, וכן אם מיעטה בכרים וכסתות לא הוי מיעוט, ואפילו ביטלם" ע"כ, ובסעיף ד' כתב "מעטה בתבן ובטלו הרי זה מיעוט ואין צריך לומר עפר ובטלו...עד שיבטלנו בפה" וקצת קשה מדוע חילק מרן בין כרים לתבן הרי שניהם מופיעים באותה סוגיא ואילו "תלה בה דברים נאים" מופיע רק בדף י' ע"א, וא"כ יותר מתאים לכתוב כמו הרמב"ם שהשאים מחוברים (פ"ד הלכה י"ג מהלכות סוכה) 'סוכה שאוירה גבוה מעשרים אמה, ומיעטה בכרים...מיעטה בתבן...?'

אלא נראה לומר שמרן למד שיש פה שתי סוגיות שונות, אחת מה לא שייך שיתבטל לסוכה, והשניה איך כן מבטלים מה ששייך לכך. ועל כן גם פסק שצריך דוקא ביטול בפה¹³.

---

¹² הצורך באמירה בפה מיוחד לסוכה כמו שבארנו לעיל, וכך מדוקדק ברש"י שהזכיר 'בפה' רק לגבי סוכה ולא לגבי טומאה ששם באמת אין צורך בכך.

¹³ יש להוסיף ולעייין בסוגיא זו, ביחס לדיני טומאה, מחיצות שבת ובהסברת מחלוקות חכמים ור' יוסי. וכן צריך עיון בהבנת דברי הרמב"ם על איזה ביטול מדבר והאם בפה דוקא או לא ובהסברת הסוגיא לפי הריטב"א. ועייין במגיד משנה על הלכה זו ברמב"ם שבאר לכאורה אחרת מדרכנו, ועייין בבירור הלכה של הרב זצ"ל (מופיע בסוף מסכת סוכה של מכון הלכה ברורה) שדן ומבאר את דבריו. ולא זכיתי להבין וה' יאיר עיננו.